

Holland–magyar könyvtári szimpózium Budapesten

Elnézést kérek a címért: nem holland–magyar, hanem nemzetközi szimpózium volt 1994. január 18-án és 19-én az Országos Széchényi Könyvtárban. De ennek hosszú története van.

A hetvenes években, amikor némi borzongással járt belépni a vasfüggöny mögé, ha annak legvidámabb barakkjába is, elég nagy érdeklődés mutatkozott a magyar könyvtárügy iránt. Egymás után jelentkeztek Európa nyugati feléből különféle tanulmányi csoportok, különböző országokból. Annak idején különösen örültünk, ha diákok jöttek látogatóba. Így jöttek az NSZK-ból, Dániából, Norvégiából, Hollandiából. A hollandok többször is visszatértek. Társaik itt szerzett benyomásai alapján egyre újabb és újabb évfolyam szavazott arra, hogy az éves tanulmányútjuk Budapestre vezessen. Aztán abbamaradt a búcsújárás, a hollandok már nem jelentkeztek a nyolcvanas évek második felében.

Míg nem 1992-ben ismét levél érkezett a Hogeschool van Amsterdam közgazdasági és információs fakultása könyvtári és dokumentációs informatikai, könyvkiadási és -kereskedelmi részlegéből a régi tanulmányutak szervezőjétől, *Ruud Bruynstól*, aki ugyan szociológiát oktat a főiskolán, de a holland–magyar könyvtári barátság nagy építője.

Rudy fölvetette, lehetséges volna-e egy holland–magyar vagy magyar–holland szimpóziumot rendezni Budapesten, az Országos Széchényi Könyvtárban. E szimpóziumnak az lenne a jellegzetessége, hogy könyvtáros hallgatók, oktatók és gyakorló könyvtárosok vennének rajta részt, s a két országban egyaránt aktuális kérdésekről esnék szó. A szervező munkát holland részről vállalnák, ránk csak a helyi teendők elintézése hárulna.

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete – az OSZK szíves segítségével – vállalkozott a partneri szerepre, s 1993. január 12-én és 13-án le is zajlott a szimpózium. Erről most számolok be, mert a magyar részről elhangzott előadásokat a *Könyv, Könyvtár, Könyvtárosban* (az 1993. évi márciusi és áprilisi számban) olvashatták az érdeklődők, a holland előadások közlését pedig a *Könyvtári Figyelő* kezdte el az 1993. 4. számában. A még érdeklődőbbek kézbe vehetik a szimpózium teljes anyagát tartalmazó füzetet, amelyet *The role of libraries today, tomorrow and beyond* címmel adtak ki a holland főiskola hallgatói.

Evés közben jön meg az étvágy. Rudy 1994-es szabadságát Magyarországon töltötte, családjával egyetemben. Ekkor kezdett körvonalazódni az a gondolat, amelynek eredménye a második, s még ki tudja hányadik szimpózium lett. De ne vágjunk a dolgok elébe.

Az Amszterdami Főiskola könyvtáros tanszéke kinyújtotta csápjait más, európai könyvtárosképző intézmények felé is. A második szimpózium előadói és résztvevői közé bevonta néhány társintézményének tanárait és diákjait, de a szervezőmunkát –

természetesen magyar partnerével együtt – továbbra is vállalta. Így jött létre a második budapesti nemzetközi könyvtáros szimpózium, amely a büszke *A könyvtárügy jövője* címet viselte.

Ennek a rendezvénynek – vagy már rendezvénysorozatról beszélhetünk? – az adja meg a sajátosságát, hogy leendő könyvtárosok együttesen vesznek rajta részt a szakma gyakorlatának és elméletének művelőivel. A generációnak ez a találkozása nyilván a fiatalabbak szempontjából hasznosabb, de az idősebbek szempontjából fontosabb. Nem ezeken a szimpóziumokon hangzottak el, s föltehetőleg az elkövetkezőkön sem fognak elhangzani a szakmánk jövőjét meghatározó kinyilatkoztatások, beszámolók a trendet szabó kutatásokról. Ám megindult és remélhetőleg kiteljesedik az a párbeszéd, ami az idősebbek részéről kötelesség, a fiatalabbak részére lehetőség.

A fiatalok mindenesetre megtették a magukét. Mint szervezők és rendezők megteremtették a párbeszéd feltételeit. A nemzetközi konferenciák rendezésének is megvannak a maga szabályai, technikai fogásai. Ugyanígy a konferenciákon való viselkedésnek is. Az amszterdami könyvtároshallgatók tantervének szinte már a részét képezi a konferenciarendezés, amelyről éppen Budapesten tették le eddig kétszer a vizsgát. Kitűnőre. Mindent úgy csináltak mint a nagyok, csak sokkal bájosabban, kedvesebben, s az elkoptatott formák visszanyerték kezükben a hamvukat. Ha *Marye Oostechek* vagy *Antoinne Sterk* mutatta be például a soron következő előadót, a méltatás szájukból őszintébb volt, mintha ugyanezt egy elnöklésbe beleöregedett kolléga adta volna elő.

A második szimpózium alkalmából a magyar partner is rászánta magát arra, hogy a fiatal generációra bizza a szervezés oroszlánrészét. *Kiss Borbála*, *Pádár Eszter*, *Tiry Katalin* és *Zászkaliczky Borbála* könyvtárszakos hallgatókból megalakult a helyi szervező bizottság, amely maga is megtanulta a nemzetközi konferenciarendezés némely fortélyát. Becsülettel helytálltak és a Magyar Könyvtárosok Egyesülete hálás köszönetét fejezi ki munkájukért.

A II. nemzetközi könyvtáros szimpóziumot *Sóron László*, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium könyvtári osztályának vezetője nyitotta meg. A kétszeres házigazda jogán, az OSZK és az MKE nevében *Poprády Géza* megbízott főigazgató, az egyesület alelnöke köszöntötte a résztvevőket. A holland rendezők részéről *Jelke Nijboer*, a Hogeschool van Amsterdam oktatója szólt a szimpózium előzményeiről és céljáról, említést téve a szponzorokról is, akik anyagi támogatásukkal segítették a rendezvényt. (Közéjük tartozik a Swets and Zeitlinger, a Dynix Europe, a holland és a magyar minisztérium is.) A kezdeményezők iránti gesztusként *Tiry Katalin* hollandul üdvözölte a jelenlévőket és méltatta a szimpózium jelentőségét a magyar hallgatók szemszögéből, majd utána *Marye Oostechek* mondta el, miért választották témául a könyvtárügy jövőjét, s milyen kérdések foglalkoztatják a leendő szakembereket ennek kapcsán.

S most kellene beszámolnom a szimpózium tartalmáról, az elhangzott előadásokról. Ez azonban meghaladja a rendelkezésemre álló terjedelmet. Abban biztos vagyok, hogy az amszterdamiak ismét kiadják a szimpózium anyagait, tehát mindenkinek módja lesz elolvasni, amit a jelenlévők hallottak. Abban reménykedem, hogy a *Könyvtári Figyelő* ismét szélesebb kör számára ismerteti az előadásokat, némelyiket teljes terjedelmében, másokat rövidítve, ismét másokat kivonatossan. Én még arra sem vállalkozhatom, hogy felsoroljam név és rang és munkahely szerint az előadókat és közöljem legalább a címét az előadásuknak. Hadd említsem meg mégis a három hazai

Könyvtárterem. A tridenti zsinat c. mennyezetfreskó részlete

előadót (*Bátynyi Viola*: Könyvtári vagy információs menedzser – két különböző perspektíva? – *Hegyközi Ilona*: Könyvtárakból információs központok – *Murányi Péter*: Új információs technológia – új követelmények a könyvtárosképzésben) és ennyi nemzeti elfogultság után csak villanófényvel emeljek ki néhány, figyelemre méltó témát.

Érdekes volt, hogy előtérbe kerültek, több előadásban is, a közművelődési könyvtárak hagyományos értékei szemben azokkal az áramlatokkal, amelyek a közvetlen olvasói igények kielégítésére a térítéses szolgáltatások kiterjesztését, a hatásvizsgálatok szükségtelenségét hangoztatják. Érdekes volt, ahogy egy számítógépes cég képviselője a falak nélküli könyvtár alatt nem az automatizált, telekommunikációs hálózatokkal összekötött könyvtárat értette, hanem a könyvtárosok agyában és szívében épülő könyvtárat. Érdekes – és még mindig lehangoló – volt, hogy a könyvtáros szakma presztízse nálunk erősebb könyvtári hagyományokkal bíró országokban is alacsony. (Nem játszik-e közre ebben a szakma kishitűsége is?) Érdekes volt, hogy – és ez már szívderítőbb –, hogy a könyvtárosképző intézmények „termékének felvevő piaca” már jóval szélesebb, mint a hagyományos könyvtárak vagy akár az információs központok köre. Érdekesek voltak a szakmai azonosságok és különbözőségek egymással összevetve és új összefüggéseket feltárva. Érdekes volt egyszer a szakma elnöiesedéséről nem abból a megközelítésből hallani, hogy ez a „férfias” szakma sem ad egyenlő esélyt a női karriereknek. És folytathatnám tovább. Ennyiből is látni azonban, hogy élő és jövőbe mutató témák szerepeltek a szimpózium programján.

A szimpózium egyik előadója, *Erik van Brink* az elsőt még a diákszervezők közé tartozott. Azóta megírta diplomamunkáját a könyvtárak belső és külső kommunikációjáról. Mivel anyaggyűjtése során magyar könyvtárosokkal is készített interjúkat, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár megkérte őt, számoljon be megállapításairól a téma

íránt érdeklődő munkatársainak. Ez meg is történt, s érthetően élénk vita követte a néhol kemény ítéleteket.

Ugyancsak a szimpózium alkalmát használta ki a gelderlandi megyei könyvtár három könyvtárosa, hogy meglátogassa a veszprémi és békéscsabai megyei könyvtárat, valamint a hatvani városi könyvtárat. Tapasztalataik alapján máris javaslatot tettek saját minisztériumuknak az együttműködés lehetséges tartalmára és formáira. Nem titkolva el kritikus megjegyzéseiket sem.

A szimpózium végén egy furcsa nevű együttműködési szervezetet hoztak létre az érdekelt könyvtárosképző intézmények. Létrejött a BOBCATSSS, amelyben egyelőre dán, finn, német, magyar, holland, norvég, spanyol és angol könyvtáros iskolák vesznek részt, de remélhetőleg tovább fog bővülni. (Magyarországról az ELTE és a Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola képviselői írták alá a megállapodást.) Az együttműködés keretében hallgatók, gyakorlatot végzők és oktatók cseréjét irányozták elő, közös kutatómunkát, szimpóziumokat és szemináriumokat. A kezdeményező és koordináló szerepet a Hogeschool van Amsterdam vállalta.

A szimpóziumon részt vett a szófiai könyvtáros tanszék öt oktatója is, de felbukkant egy indiai és egy amerikai kolléga is. Így valóban nemzetközivé vált a szimpózium, amelynek mintegy 90 külföldi és 80 hazai „lakomázója” szilárdan elhatározta, hogy a nemzetközi rendezvénynaptár állandó eseménye lesz a budapesti szimpózium. Erre koccintottak először kedden este az FSZEK Kassák Könyvtárában tartott baráti találkozón, majd szerda délután a BOBCATSSS egyezmény aláírása után.

Papp István

A miniszter, a közgyűjtemények vezetői és a törvény

Mint ismeretes, a közgyűjteményi területek, múzeumok, levéltárak és könyvtárak csúcsszakemberei, vezetői és vezető entellektüeljei több lépcsőben és több alkalommal is foglalkoztak a terület(ek) törvényi szabályozásának kérdéseivel. Anyagok is születtek, koncepciók is alakultak, viták is voltak feles számmal. Ezúttal, az eddigi ténykedéseknek mintegy csúcs- és nyugvópontján maga a miniszter, *Mádl Ferenc* találkozott a legilletékesebbekkel, a három terület nagyaival egy megbeszélésen, baráti találkozón. Az eseményre 1994. február 9-én került sor a Szépművészeti Múzeumban. Mádl Ferenc mindenekelőtt röstelkedésének adott hangot. Röstelkedésének amiatt, hogy erre a találkozóra csak ilyen későn kerülhetett sor, ám egyúttal örömeinek is amiatt, hogy a szakma nagyaival találkozhat, nézeteiket első kézből ismerheti meg. Felhasználta az alkalmat arra is, hogy bemutassa, legalábbis új funkciójában bemutassa *Taxner-Tóth Ernőt*, aki az *Antall József* megürrült képviselői helyére delegált *Fekete György* államtitkár-helyettes funkcióját vette át. A miniszter arra kérte a jelenlevőket, hogy a leglényegesebb mondanókat foglalják össze. Ugyanakkor meleg köszönetet mondott eddigi törvény-előkészítő munkájukért, azért, hogy igen komoly előkészületi tevékenységet folytattak, valamint azért is, hogy a közgyűjteményi terület új helyzetben való még jelentősebb szerep- és feladatvállalásai terén a „he-

Szelestei N. László, az OSZK munkatársa

lyükön voltak”. Mint mondotta, most a közgyűjteményekre vonatkozó törvényi rendszer koncepcionális átgondolása és a szükséges reformok előkészítése a legfontosabb. Szólt arról is, hogy a múzeumok számára sajátos helyzetet jelent az Expo előkészítése. A színterek megújítása érdekében, azért, hogy méltó terepei lehessenek a múzeumok az eseményeknek, nem kevés anyagi segítségben (ahogy a miniszter kifejezte magát: infúzióban) is részesülnek: 2,5 milliárd forintról van szó, valamint az Expo 1,4 milliárdjáról, amely szintén erre a célra fordítható. A könyvtárak kapcsán Mádl Ferenc elmondta, bár igaz, hogy sok könyvtár szűnik meg, az önkormányzati könyvtárak helyzete éppen nem rózsás, a Világbank hitelei kedvező lehetőségeket teremtenek arra, hogy a felsőoktatási könyvtárhálózat új körülmények közé kerüljön, csakhogy ehhez meg kell teremteni a feltételeket. Lehetőség és mód van arra, mód nyílik arra, hogy a magyar könyvtárügy információs bázisa jelentősen megerősödjék, hogy a computerizáltság magasabb szintre emelkedjék. A levéltárak kapcsán azt fejtette ki a miniszter, hogy ezeket az intézményeket az utóbbi időkben kivételesen nagy kihívások érték. Nemcsak a volt MSZMP iratanyagainak terhe, de a kárpótlási ügyek kapcsán szinte mérhetetlen nyomás is érte őket. Bizonyos „infúzióval” ők is számolhatnak. A miniszter 50 millió forintról tett említést. A feladatok, nehézségek felsorolása után azonban köszönetének adott – meleg szavakban – hangot. Mindenki számára jólesően nyugtázta, hogy az eddigi munkát kiválónak, áldozatosnak tartja. A továbbiakban arról szólt, hogy bár a jelenlegi kormány munkaideje záros, az utolsó pillanatig dolgozni fog. Érdemes, értelmes tehát a törvény kérdésével, kérdéseivel foglalkozni.

A továbbiakban a három terület egy-egy kiemelt képviselője szólt a fennforgó témához. *Poprády Géza*, az OSZK mb. főigazgatója tömörre fogott hozzászólásában azt terjesztette elő, hogy külön törvény szükségeltetik a könyvtárakra nézvést. Ezen belül is elkülönítve szükséges rendelkezni a közművelődési könyvtárakról, a nemzeti könyvtárról és a tudományos és szakkönyvtárakról. Kiemelten sürgős intézkedést vár azonban a kötelezpéldányok ügyében. A nemzeti könyvtár alapvető feladatait sem tudja teljesíteni ilyennek a hiányában, a kötelezpéldányokkal kapcsolatos helyzet ma

már szinte tragikus. Lehet, mondta Poprády Géza, hogy a közgyűjteményi területek törvényi szabályozása elhúzódik, a kötelezpéldányokkal kapcsolatban viszont azonnali lépésre van szükség. A levéltárak és a múzeumok első hozzászólói speciálisabb kérdéseket érintettek. Miután a későbbiekben – *Papp István* javaslata ellenére, de persze az ülés spontán alakulásának folyományaképp is – meglehetősen kötetlenségben hangzottak el a javaslatok, észrevételek, szaktudományos megállapítások, ráadásul a múzeum, levéltár, könyvtár hármasság legkülönbözőbb permutációiban, nehéz a találkozóról egységes képet nyújtani. Az azonban világosan látszott, hogy különböző koncepciók csapnak össze. Pontosabban, más és más fontos a könyvtárosoknak és a – bizonyos szempontból – egymással jobban harmonizálódónak látszó muzeológusoknak-levéltárosoknak. Ez utóbbiak számos hozzászólásban rögzítették, hogy a lényeg valamiféle alaptörvény meghozatala a nemzeti kulturális örökség (vagy kincs), találónak tartott német szóval a Kulturgut kapcsán. Annál is inkább, mivel e Kulturgutot ma többféle veszedelem is fenyegeti. Valamiképp gondoskodni kell arról, hogy a tulajdonosi jogok, magántulajdonosi szentség ne produkáljon Magyarországon is olyan „helyzeteket” mint pl. Japánban, ahol – *Bereczky Loránd* elbeszélése szerint – eltemetheti magával a Van Gogh-kép tulajdonosa kedves műtárgyát, hiszen az övé, azt tesz vele, amit akar. A Kulturgut-koncepciót nem kérdőjelezték meg, de szűkösségére utaltak azok, akik megállapították, hogy a nemzeti kulturális örökség (kincs) őrizői korántsem csak a múzeumok (levéltárak), hiszen ebbe a kategóriába tartoznak olyan „tárgyak” is, mint mondjuk az egész Hollókő falu, vagy akár sok táj, természeti kincs stb. is. Más oldalról a könyvtárosok azt hangsúlyozták, hogy a könyvtári problémák – enyhén szólva – tágasabbak mint a muzeális kincsörzés. *Horváth Tibor* gazdag választékával szolgált azoknak a könyvtári terrénumoknak, amelyek törvényi szabályozást kívánnak, de semmi közülük a (muzeális) Kulturguthoz. Papp István érzékletes példákat hozott fel a nemzeti kultúrkincs Arany János-oeuvre és az éppen nem kincs Arany-kiadványok kapcsán. Míg a Kulturgut-javallók, -vallók valamiféle kerettörvény mellett kardoskodtak, amelynek középpontjában épp a nemzeti kultúrkincs védelme állna, addig az ellenzők, legélesebben talán épp Papp István, azt fejtegették, hogy a kerettörvények, a nagy üres általánosságok valamiféle szocialista örökséget jelentenek. Papp István volt az is, aki mélységesen szkeptikusnak bizonyult a külön könyvtári törvénnyel kapcsolatban is. Szerinte „felejtjük el” a szakkönyvtárakat és az iskolai könyvtárakat. Azoknak nem a könyvtári törvényben kell szerepelniük, azok az adott intézményrendszer részei, kiszolgálói, alstruktúrái. Az önálló szakágazati törvény mellett tört lándzsát *Ramháb Mária*, aki talán legerőteljesebben fogalmazta meg, hogy a kulturális örökség fogalomköre mennyire nem fedi le a könyvtárügyet. Ő szólt arról is, hogy a kerettörvényből (bizonyos gúnyval említette a múzeum-levéltár-könyvtár-illetőségű, csak ilyen illetőségű kerettörvényt) mi minden marad(na) ki.

A találkozón persze nemcsak vita, nemcsak kardok összecsattogtatása folyt. Papp István szépen fogalmazta meg a programot: pontosan meg kell állapítani a mindhárom területre érvényes, közös meghatározásokat, követelményeket, azután érdemes, de persze szükséges is specifikálni, a külön területek külön, sajátos dolgait megfogalmazni, kodifikálni. Szerinte végül is jó, ha születik egy kerettörvény (a kulturális örökség védelméül) ám párhuzamosan meg kell születnie azon területek törvényeinek is, amelyek problémái nem férnek, férhetnek bele ebbe a kerettörvénybe.

Sok, igen sok vélemény hangzott el, felmerültek egészen átfogó javaslatok is, egé-

szen speciális kérdéskörök problémái is. A találkozói hallgatói egyként részesülhettek szinte Eötvös József-i léptékű filozófiai (pl. a kultúra általános meghatározásaiban, állam és kultúra viszonyát boncolókban) és érdekvédelmi finomságok elemzéseiben (jelen volt és hozzászólt az elhangzottakhoz *Vadász János* is).

Közös közleményt, elfogadott, megszavazott kommunikét nem adtak ki a résztvevők. Mádl Ferenc mindenesetre ritka elmeélről tett tanúbizonyosságot, amikor „összefoglalta” az elhangzottakat. Alternatívákat sorolt fel: lehet külön törvénye minden fennforgott területnek, lehet kerettörvény plusz külön törvények területenként, elképzelhető, hogy a külön törvények olyan filozofikus „bevezetések” tartalmaznak, amelyek együtt kiadnának egy kerettörvényt, ilyenként mégsem jelennének meg, lehet végül egy nagy egységes törvény is. Szerinte azonban nem is a kérdés ilyen megközelítése az „igazi”. Funkciók szabályozására van-e szükség vagy intézményi szabályozásra; szankcionálásra vagy „jutalmazásra”; a tulajdon, ill. annak korlátozása álljon-e a középpontban stb.

Miként a résztvevők, a kommentátor sem képes „értékelésre”, összegzésre. Az bizonyos, hogy nagy nap és nagy összefogás volt a szépművészeti múzeumi. Folytatása következik.

Vajda Kornél

KÖNYVTÁROS KIEGÉSZÍTŐ SZAKOS KÉPZÉS

Az ELTE Bölcsészettudományi Kara az 1994/95-i tanévre felvételt hirdet tanárképző főiskolai könyvtáros diplomával rendelkezők számára kiegészítő, bármely (nem könyvtárszakos) egyetemi oklevéllel rendelkezők számára pedig másoddiplomás egyetemi tagozatra.

A képzés esti, illetve levelező formában történik és 3 éves (6 féléves). A végzők egyetemi könyvtáros oklevelet kapnak. A képzés az ELTE Bölcsészettudományi Kara Könyvtártudományi-Informatikai Tanszékének keretében, külső szakemberek bevonásával történik.

Tandíj: félévenként 15 000,- Ft.

Jelentkezési határidő: 1994. május 15. A jelentkezéshez szükséges űrlap 8 és 16 óra közt a Bölcsészettudományi Kar Tanulmányi Osztályának Levelező Tagozatán (Piarista köz 1. I. em. 14.) kapható. Ehhez a jelentkező önéletrajza, az egyetemi, ill. a tanárképző főiskolai könyvtáros végzettséget tanúsító oklevél (vagy másolata) és a munkahely javaslata csatolandó. A jelentkezési iratok az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara Tanulmányi Osztályának Levelező Tagozatára küldendők: 1052 Budapest, Piarista köz 1.

A jelentkezőket a Könyvtártudományi-Informatikai Tanszék 1994. június végén – július elején felvételi beszélgetésre hívja be; az időpontról az egyetem kb. két héttel korábban értesítést küld.